

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ КУРСАНТІВ ЮРИДИЧНОГО ВНЗ

Проблема морального виховання все частіше привертає увагу філософів, педагогів, психологів, соціологів. Це пов'язано як із створенням самостійної України, так і наявністю негативних наслідків деморалізації життя суспільства, викликаного складними демократичними процесами в ньому та невисоким рівнем моральної культури. У той же час саме мораллю регулюються найважливіші стосунки в суспільстві, ставлення до Батьківщини, до праці, взаємини людей тощо. Мораль знаходить своє конкретне вираження у правилах людського співжиття [4; 12]. Тому відродження моралі особистості і суспільства в цілому гостро зазвучало в роботах Ш.О.Амонашвілі, А.М.Бойко, Ю.К.Азарова, М.Й.Боришевського, О.В.Киричука та ін. Вчені та педагоги шукають і визначають шляхи, зміст, форми і методи морального виховання молоді. На жаль, у педагогічній теорії основна увага до цього часу приділялася моральному вихованню тільки школярів і учнів ПТУ. Метою більшості досліджень було забезпечення вихованців відповідною інформацією про мораль, моральні якості та можливі прояви їх у дії. Специфіку розвитку і становлення особистості висвітлено у працях А.О.Алексюка, А.М.Бойко, І.С.Кона, Л.І.Рувинського, В.Є.Омелько та інших.

Водночас досліджень, що були б безпосередньо присвячені вивченню морально-професійних якостей майбутніх правоохоронців, котрі займають важливе місце у системі виховання, фактично нема.

Необхідність посилення морального становлення майбутнього правоохоронця зумовлюється специфікою праці, складністю демократичних процесів, реальним станом морально-етичного виховання працівників правоохоронних органів. Важливе місце у професійній підготовці правоохоронця належить його моральному вихованню як майбутнього фахівця, носія кращих рис особистості, який спроможний здійснювати моральне виховання населення в оновленому суспільстві [6].

Результати дослідження показують, що моральне виховання можна розглядати як систему взаємодії: курсант – педагог, курсант – курсант, курсант – оточення, а процес морального розвитку – як взаємодію зовнішніх і внутрішніх факторів. Внутрішні фактори характеризуються різними ознаками: внутрішня позиція (І.Д.Бех, Л.І.Божович, Т.М.Мальковська), переконання (З.І.Васильєва), виховні можливості (Є.Б.Бондаревська, С.І.Гончаренко, Н.Є.Шуркова), здатність до емоційного відгуку (В.Т.Кабуш, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський), духовні потреби (В.Гумбольдт, М.С.Коган, С.В.Пролеєв).

Метою даної статті є розкриття комплексу факторів організації морального виховання курсантів вищої юридичної школи.

За одержаними нами даними серед засобів ефективного впливу на моральне становлення курсанта особливе місце посідає його практична діяльність, яка реалізується через наскрізну лінію цілеспрямованої роботи в умовах вузу, організацію роботи в різних соціумах. Засвоєння морально-професійних цінностей здійснюється через призму обраної професії, тих вимог, які ставляться до діяльності, поведінки, життєвої позиції її носія і здійснюється як у ході навчання, так і в поза навчальній діяльності.

Процес формування морально-професійних якостей можна представити як комплекс взаємопов'язаних компонентів: мотив, дії, операції – у вигляді розумових і практичних дій, які потребують прояву конкретних знань моральних норм.

Предметом діяльності виступає сума знань, умінь і навичок, моральних відносин, які розвиваються в нових умовах вищої школи. Структура системи формування моральної особистості майбутнього правоохоронця наведена на рис. 1.

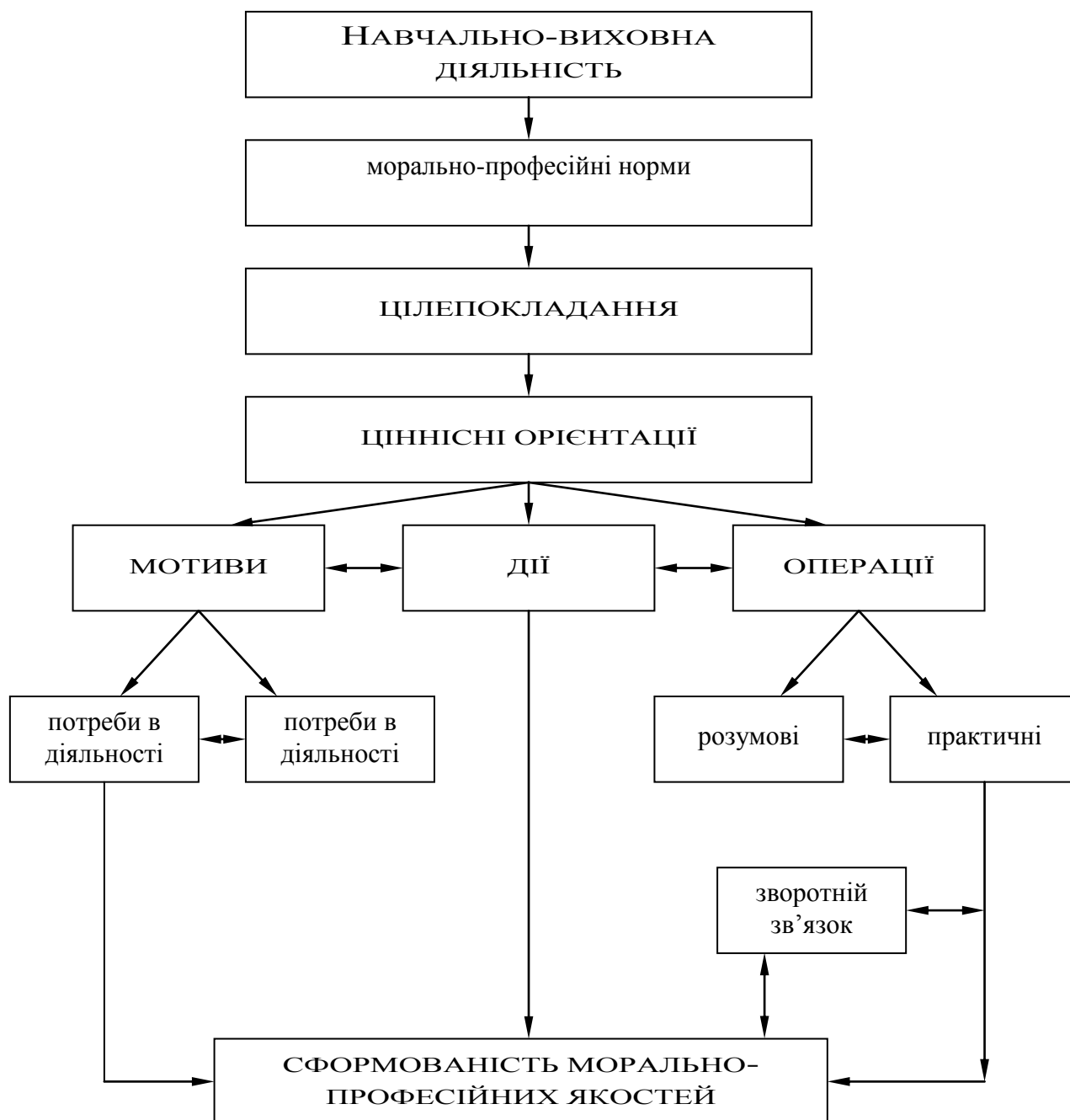

Рис.1. Схема процесу формування морально-професійних якостей курсантів.

Перехід соціально значимих цінностей та ідей у внутрішні детермінанти поведінки здійснюється в процесі взаємодії педагогів і курсантів, особистості і соціуму на основі розумової і практичної діяльності. Механізм поетапного розвитку особистості передбачає: усвідомлення суті моральних норм, актуалізацію і поглиблення процесів саморозвитку і самоусвідомлення; включення курсантів у практичну діяльність, організоване управління процесом морального виховання майбутнього професіонала.

До завдань професорсько-викладацького складу вищої юридичної школи входить не тільки допомога курсанту теоретично засвоїти поняття моральних категорій і правил, а й у тому, щоб сформувані бажання засвоєння моральних зразків поведінки. Важливе їх включення у таку діяльність, яка актуалізує потребу й необхідність обдумування своїх дій та вчинків, вироблення прогностичних умінь і навичок, що реалізуються у конкретних видах практичної діяльності; озброєння системою теоретичних знань, які збагачують його моральні категорії і поняття, розширюють уявлення про загальний і власний моральний ідеал;

розвиток здібності до самооцінки, саморегуляції, вироблення усталених форм високоморальних вчинків та самостійної поведінки і самоорганізації. Для цього є доцільним забезпечення безпосередньої чи опосередкованої, відкритої чи скритої ситуації “обдумування” вчинку, дії, а також урахування рівня як природного, так і спеціально прогнозованого розвитку моральної особистості.

Оцінювання моральних якостей здійснюється з гуманних позицій, звертаючи увагу головним чином на мотивацію діяльності. Важливою є допомога майбутнім правоохоронцям в усвідомленні значущості власного бажання для розвитку необхідних професійно-моральних якостей.

Результати нашого дослідження показують, що в механізмі розвитку моральних якостей значна роль відводиться адекватній самооцінці як основної умови виховання і самовиховання, саморегуляції поведінки. Досвід показує, що курсанти з адекватною самооцінкою самокритичні, цілеспрямовані, порівняно легко включаються в екстремальні ситуації, де їх моральні якості можуть проявитися досить чітко.

Вирішення виховних завдань у вищій школі безпосередньо залежить від зміцнення зв'язку напрямів і змісту НДР курсантів з характером їх майбутньої професійної діяльності. Установлено, що до найбільш ефективних форм досліджень, які сприяють саме моральному становленню правоохоронця, слід віднести проблемні мікрогрупи та виконання курсових робіт, головна мета яких вбачається у всебічному сприянні підвищення якісного рівня розвитку особистості. Таким чином, проблематика морального спрямування набирає вмотивованого статусу в науково-дослідній роботі курсантів.

Результативність формування моральної особистості досягається її включенням в активну діяльність у період проходження ознайомлювальної та виробничої практик, де за спеціально спроектованими формами і змістом заходів, спрямованих на моральне виховання, і організацією самостійного аналізу виховних ситуацій здійснюється вирішення цілеспрямованих професійних завдань. Поглибленню, розширенню і розвитку моральних якостей у процесі практики сприяє: теоретична підготовка на базі психолого-педагогічних навчальних курсів та окремих методик; створення різноманітних проєктивних форм поведінки, спрямованих на моральне виховання особистості, апробованих у вищому навчальному закладі і трансформованих в умовах нових мікросоціумів. Підготовку до такого виду діяльності доцільно здійснювати: шляхом спостереження за роботою практичних працівників і аналізу за спеціально розробленою схемою, індивідуальних бесід, консультацій, виявлення і взаємоаналізу помилок у діяльності курсантів, цільової спрямованості на установчих конференціях, проведення спеціальних семінарів, апробації методичних рекомендацій щодо застосування конкретних видів діяльності, активного використання і трансформації організаційних форм, з якими практиканти зустрічалися або брали активну участь у групових чи факультетських заходах.

Прояв моральних якостей у майбутніх правоохоронців залежить від соціально-довузівського досвіду, організації атмосфери морально-ціннісних стосунків та психофізіологічних якостей і ціннісних орієнтацій курсантів.

Оцінка рівня сформованості моральних якостей випускників вищої юридичної школи передбачає наявність: необхідних моральних мотивів, цілей для професійної діяльності; моральних особистісних якостей; бажання та інтересу щодо морального самовиховання і самовдосконалення [5; 9].

Розглянуті в статті положення не вичерпують усіх аспектів порушеної проблеми. Спеціального вивчення потребує наукове обґрунтування і розробка методики поетапного формування моральної культури як компонента духовності особистості, розкриття ефективної взаємодії вузу, соціальних інститутів, громадськості у моральному ставленні майбутнього працівника правоохоронних органів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белоусова З.И., Мищик Л.И., Бойко В.Э. Психолого-педагогические проблемы развития личности. – Запорожье: ЗГУ, 1994. – 214 с.
2. Бех І.Д. Від волі до особистості. – К.: Україна-Віта, 1995. – 202 с.
3. Боришевський М.Й. Моральні переконання та їх формування у дітей. – К.: Знання, 1979. – 48 с.
4. Демиденко В.К. Деякі аспекти морального виховання: Практичний матеріал. – К.: ІСДО, 1995. – 40 с.
5. Дмитрик І.С., Бурлака Я.І. Технологія виховного процесу. – К.: КДПШ, 1991. – 67 с.
6. Донців А.В. Психолого-педагогічні особливості формування ціннісних орієнтацій студентської молоді // Високі технології виховання. – Харків: ІСДО, 1995. – С.86–90.
7. Малахів В.А. Етика: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1996. – 304 с.
8. Сухомлинський О.В. Як виховати справжню людину // Вибр. пед. твори: В 5-и т. – К.: Рад. школа, 1985. – С.149–418.
9. Щуркова Н.Е. К вопросу о развитии теории нравственного воспитания // Сов. педагогика. – 1983. – №5. – С.87–90.

УДК 378. 14

В.В. Ніколаєнко

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КАТЕГОРІЇ ВИДУ РОСІЙСЬКОГО ДІЄСЛОВА

Навчання граматиці та її базовим категоріям є одним з найважливіших і складних питань методики навчання іноземних мов. З огляду на те, що вид дієслова в граматичній системі російської мови є однією з фундаментальних категорій і опанування її створює базу для формування граматичної компетенції (ГК) в цілому, то методика формування вказаної окремої ГК виду може служити зразком для вивчення будь-якої граматичної категорії.

Під граматичною компетенцією ми розуміємо здатність студента розуміти й виражати значення, продукуючи і розпізнаючи правильно оформлені відповідно до правил граматики фрази та речення [2, 238].

Згідно з положеннями сучасної лінгвістики, лінгводидактики і психолінгвістики, опанування граматичної компетенції залежить не лише від технології процесу навчання, але й від дидактичного розгляду результатів типологічного аналізу досліджуваного граматичного явища навчаємої мови і рідної [1, 5–7; 3; 6; 7; 8; 10].

На сучасному етапі є очевидним те, що навчання граматиці ґрунтується на її універсальності в різних мовах. Це, безумовно, приводить до необхідності результатів зіставлення граматичних структур в рідній та цільовій мовах, яке і лежить в основі всієї запропонованої системи навчання. Бувши конкретизацією принципу свідомості при засвоєнні знань студентами, категорія врахування рідної мови в діяльнісному її розумінні пов'язана із зіставним аналізом процесів породження мовлення, метою якого є встановлення відмінностей у мовній свідомості носіїв рідної мови і мови, яка вивчається, що є дуже важливим для активізації процесу вивчення російської мови.

Ставлення до методу використання рідної мови при вивченні іноземної на різних етапах розвитку методики викладання іноземних мов було не однозначним і залишається суперечливим [1; 2; 4; 5], оскільки існують як прибічники, так і супротивники його застосування. За останній час спостерігається переосмислення ролі рідної мови в бік розширення її функцій. Тут значний інтерес становлять роботи іноземних авторів [9; 10; 11], які обстоюють ідею про те, що рідна мова впливає на вивчення іноземної не безпосередньо, а через проміжні системи, що постійно наближаються до системи виучуваної мови.